

วิเคราะห์บทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนาในยุคสังคมปัจจุบัน
AN ANALYZE THE ROLE OF UPASAKAS AND UPASIKAS IN BUDDHISM IN
CONTEMPORARY SOCIETY

บัวผิน สิงห์แก้ว

Buaphin Singkaew

พระครูโกวิทอรธเถา

Phrakhrukowitattawatee

จันทร์สม์ ตาบุลิ่ง

Chantarat Tapuling

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College

Email: buapin.4994@gmail.com, udorn.sang@mcu.ac.th, chantatat.ta@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 9 ตุลาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 23 มกราคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 6 กุมภาพันธ์ 2568

บทคัดย่อ

อุบาสกและอุบาสิกาในพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการสืบทอดและรักษาความมั่นคงของพระพุทธศาสนา โดยอุบาสกและอุบาสิกาถือเป็นส่วนหนึ่งของพุทธบริษัท 4 การปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกามีผลสำคัญต่อการพัฒนาจิตวิญญาณส่วนบุคคลและความมั่นคงของสังคม นอกจากนี้บทบาทที่ต้องนำหลักธรรมไปปฏิบัติแล้ว ปัจจุบันอุบาสกและอุบาสิกายังต้องสนับสนุนพระสงฆ์ในเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และการนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน ในยุคปัจจุบันที่สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน อุบาสกและอุบาสิกาต้องปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติธรรมเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เร่งรีบและเทคโนโลยีสมัยใหม่ บทความนี้มีวัตถุประสงค์นำเสนอถึงหลักการปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนา และนำเสนอถึงบทบาทของอุบาสกอุบาสิกาที่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน โดยการวิเคราะห์บทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในสังคมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันและความเปลี่ยนแปลง และเพื่อเสนอแนวทางที่สามารถน้อมนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในบทบาทและความสำคัญของอุบาสกอุบาสิกาในการพัฒนาทั้งตนเองและสังคมต่อไป

คำสำคัญ: บทบาท, อุบาสกอุบาสิกา, พระพุทธศาสนา

ADSTRACT

Laymen and laywomen (upasaka and upasika) in Buddhism play a crucial role in preserving and maintaining the stability of the Buddhist religion. They are considered an integral part of the Fourfold Assembly (Buddha, Dhamma, Sangha, and lay community). The practice of Dhamma by lay practitioners significantly contributes to individual spiritual development as well as social stability. In addition to their role in applying the teachings in their daily lives, laymen and laywomen are now expected to support the monastic community in spreading Buddhism, participate in religious activities, and incorporate Buddhist principles into their everyday routines. In today's rapidly changing and complex society, laypeople must adapt their Dhamma practices to align with the fast-paced lifestyle and modern technology. This article aims to present the principles of Dhamma practice for lay practitioners in Buddhism and to discuss their roles that are appropriate for the current social context. It provides an analysis of the role of laymen and laywomen in a society characterized by competition and change and proposes guidelines for effectively integrating the teachings of the Buddha into daily life, enhancing understanding of the role and significance of lay practitioners in the development of both themselves and society.

Keywords: The Role, Upasakas and Upasikas, Buddhism

บทนำ

ในพระพุทธศาสนา อุบาสกและอุบาสิกามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสืบทอดและรักษาความมั่นคงของพระศาสนา ทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งของพุทธบริษัท 4 ซึ่งประกอบด้วยภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา การปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกาไม่เพียงแต่มีความสำคัญต่อการพัฒนาตนเองทางจิตวิญญาณ แต่ยังส่งผลต่อการรักษาความมั่นคงของศาสนาและสังคมโดยรวม อุบาสกและอุบาสิกามีบทบาทที่หลากหลาย ตั้งแต่การสนับสนุนพระสงฆ์ การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ไปจนถึงการประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสอนในชีวิตประจำวัน

ในยุคสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อน อุบาสกและอุบาสิกายังคงมีบทบาทที่สำคัญในการประยุกต์ใช้หลักธรรมในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความหมายมากยิ่งขึ้นเมื่อเทียบกับอดีต เนื่องจากสังคมในปัจจุบันเต็มไปด้วยการแข่งขันและความกดดันจากการพัฒนาเทคโนโลยีและเศรษฐกิจ การที่อุบาสกและอุบาสิกานำหลักธรรมมาใช้ ไม่เพียงแต่ช่วยให้ตนเองและครอบครัวมีความสุขและสงบ แต่ยังช่วยสร้างความมั่นคงและความสามัคคีให้กับสังคมโดยรวม บทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในยุคปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากการใช้ชีวิตในสังคมเมืองและวิถีชีวิตที่เร่งรีบทำให้เวลาและโอกาสในการเข้าวัดปฏิบัติธรรมน้อยลง ดังนั้น การศึกษาหลักการ

ปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกาในปัจจุบันจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพื่อทำความเข้าใจแนวทางการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ในขณะเดียวกันก็ต้องมีการปรับให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป บทบาทในการสนับสนุนศาสนา การรักษาศีล การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และการเจริญสมาธิภาวนาล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้อุบาสกอุบาสิกามีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมที่ดีและสงบสุข การเข้าใจและนำเสนอรูปแบบการปฏิบัติธรรมที่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันจึงเป็นประเด็นที่ควรศึกษาและวิจัยอย่างลึกซึ้ง

บทความนี้ ผู้เขียนต้องการนำเสนอ 2 ประการหลัก ประการแรกคือเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย คุณสมบัติ และหลักธรรมที่เกี่ยวกับอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตตามหลักศีล สมาธิ และปัญญา การปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้อุบาสกอุบาสิกาสามารถพัฒนาตนเองและสร้างคุณประโยชน์ต่อสังคมได้ ประการที่สองคือวิเคราะห์บทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในสังคมปัจจุบัน ภายใต้สังคมในยุคโลกาภิวัตน์ที่เต็มไปด้วยความเร่งรีบ การแข่งขัน และความซับซ้อนในวิถีชีวิตประจำวัน ทำให้การปฏิบัติธรรมต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม บทความนี้คาดว่าจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในบทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน และช่วยเสนอแนวทางใหม่ๆ ในการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาปรับใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม การทำความเข้าใจบทบาทของอุบาสกอุบาสิกาภายใต้บริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงจะช่วยสร้างสังคมที่สงบสุขและเสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับพระพุทธศาสนาต่อไป

ความหมายและคุณสมบัติของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนา

คำว่าอุบาสกอุบาสิกาเป็นคำที่ใช้เรียกผู้นับถือพระพุทธศาสนา ดังนั้นเพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจ จึงขออธิบายความหมายแยกเป็นสองคำคือ คำว่า อุบาสก และ อุบาสิกา ดังนี้
อุบาสก หมายถึง บุรุษที่มีความศรัทธาและได้ปฏิญาณตนเป็นผู้นับถือพระรัตนตรัย มีศีล 5 เป็นข้อปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อรักษาความบริสุทธิ์ในจิตใจและมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

อุบาสิกา หมายถึง สตรีที่มีความศรัทธาและได้ปฏิญาณตนเป็นผู้นับถือพระรัตนตรัย เช่นเดียวกับอุบาสก โดยมีศีล 5 เป็นข้อปฏิบัติ และมีความตั้งใจที่จะพัฒนาจิตใจให้บริสุทธิ์ และดำรงชีวิตตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า

สรุปได้ว่า คำว่า "อุบาสก" หมายถึง ชายที่เป็นพุทธศาสนิกชนซึ่งยึดมั่นในพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ส่วน "อุบาสิกา" หมายถึง หญิงที่เป็นพุทธศาสนิกชนซึ่งยึดมั่นในพระรัตนตรัยเช่นเดียวกัน การเป็นอุบาสกและอุบาสิกาไม่เพียงแต่เป็นการนับถือพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นการรับเอาพระธรรมวินัยมาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ซึ่งถือเป็นการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรมและศีลธรรมอย่างสูง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2549: 220-222)

คุณสมบัติของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนา

ในพระพุทธศาสนา อุบาสกและอุบาสิกาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา พวกเขามีหน้าที่ในการฟังธรรม รักษาศีล และปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้า การฟังธรรมและการศึกษาพระธรรมวินัยเป็นสิ่งที่อุบาสกอุบาสิกาควรกระทำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในพระธรรมและนำไปสู่การปฏิบัติธรรมอย่างถูกต้อง คุณสมบัติของอุบาสกและอุบาสิกา มีหลายประการที่ทำให้บุคคลเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการดำรงรักษาพระพุทธศาสนา และการปฏิบัติธรรม ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้สามารถสรุปได้ดังนี้

1.ศรัทธาในพระรัตนตรัย อุบาสกอุบาสิกาควรมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์อย่างแรงกล้า ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงตนเป็นชาวพุทธที่แท้จริง

2.การรักษาศีล การรักษาศีล 5 เป็นคุณสมบัติพื้นฐานของอุบาสกอุบาสิกา ซึ่งจะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอย่างบริสุทธิ์และมีความสุข ทั้งนี้ยังเป็นพื้นฐานของการพัฒนาจิตใจและปัญญา

3.ความรู้ความเข้าใจในพระธรรม อุบาสกอุบาสิกาควรมีความรู้และเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อให้สามารถนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันและแนะนำสั่งสอนผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง

3.ความมีเมตตากรุณา อุบาสกอุบาสิกาควรมีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่นและพร้อมที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทั้งในด้านวัตถุและด้านจิตใจ

4.การปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ อุบาสกอุบาสิกาควรหมั่นปฏิบัติธรรม เช่น การฟังธรรม การนั่งสมาธิ และการรักษาศีลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้จิตใจมีความสงบและสามารถพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่อง

5.การสนับสนุนพระสงฆ์และการบำเพ็ญบุญ อุบาสกและอุบาสิกา มีบทบาทในการสนับสนุนพระสงฆ์ด้วยการถวายทานและช่วยเหลือในกิจกรรมทางศาสนา การบำเพ็ญบุญเป็นการสะสมความดีและช่วยเสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับตนเองและสังคม

6.การเผยแผ่ธรรมะ นอกจากการปฏิบัติตนเองแล้ว อุบาสกและอุบาสิกายังมีหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรมะ แนะนำและช่วยเหลือผู้อื่นในการปฏิบัติธรรมและดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา (สุรพงษ์ ชัยนาม, 2561:25) นอกจากนั้นในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ยังกล่าวถึงคุณสมบัติของอุบาสกอุบาสิกา เรียกว่า อุบาสิกาธรรม 7 ประการ คือ ธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญของอุบาสก

1.ไม่ขาดการเยี่ยมเยียนพบปะพระภิกษุ

2.ไม่ละเลยการฟังธรรม

3.ศึกษาในอธิศีล

4.มากด้วยความเลื่อมใสในภิกษุทั้งหลาย

5.ไม่ฟังธรรมด้วยตั้งใจจะคอยฟังโทษติเตียน

6.ไม่แสวงหาทักษิณียภายนอกหลักคำสอนนี้

7.กระทำความสนับสนุนในพระศาสนานี้เป็นเบื้องต้น คือ ขวนขวายในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา (พระไตรปิฎกภาษาไทย, เล่มที่ 23 ข้อที่ 27-28 หน้าที่ 26-27, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หลักธรรมทั้ง 7 ถือเป็นหน้าที่ของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องมีกิจวัตรเป็นหลักปฏิบัติโดยอธิบายดังนี้

1.หมั่นไปวัดตามโอกาสที่เหมาะสม เพราะการไปวัดจะได้พบปะกับพระภิกษุผู้ทรงศีลทรงคุณธรรมหรือได้พบกับมิตรที่สนใจในเรื่องธรรมเหมือนกับเรา ย่อมได้ชื่อว่าเป็นการคบหากัลยาณมิตรหรือเรียกว่ามิตรที่ดี ซึ่งจะส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้น

2.หมั่นฟังธรรม เมื่อมีโอกาสควรใส่ใจในการฟังธรรมอยู่เสมอ เพราะการฟังธรรมเป็นเหตุให้ได้รู้สิ่งไม่รู้ ส่วนสิ่งที่รู้แล้วก็จะช่วยให้เข้าใจยิ่งขึ้น เช่น การไปวัดเพื่อฟังเทศน์ ฟังธรรมตามโอกาสต่าง ๆ ฟังการแสดงธรรมเทศนาทางวิทยุหรือทางโทรทัศน์ เป็นต้น

3.พยายามสนใจศึกษาและรักษาศีลให้บริสุทธิ์ โดยนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามาใช้ปรับปรุงวิถีการดำเนินชีวิตให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจว่าตนเองว่าเป็นพุทธศาสนิกชนที่แท้จริง

4.มีความเลื่อมใสในพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลายเท่าเทียมกัน ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์แต่ละรูปได้เสียสละความสุขทางโลก เพื่อมาประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอันเป็นหนทางไปสู่ความหลุดพ้นจากทุกข์และพระสงฆ์ยังได้ชื่อว่าเป็นผู้สืบทอดอายุของพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวตลอดไป

5.ตั้งจิตให้เป็นกุศลในขณะที่ฟังธรรม มิใช่ฟังธรรมโดยคิดในแง่ อคติ คิดขัดแย้ง พยายามฟังธรรมเพื่อก่อให้เกิดกุศล จิตใจจะได้เป็นสุข

6.ทำบุญกุศลตามหลักและวิธีการของพระพุทธศาสนา ไม่แสวงบุญนอกคำสอนของพระพุทธเจ้า ควรประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

7.ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาในทุก ๆ ด้าน ถ้าสามารถช่วยเหลือพระพุทธศาสนาได้ ด้วยวิธีการใดก็ควรชวนช่วยเร่งรีบกระทำ อาทิ การตั้งชมรมพุทธศาสนในโรงเรียน ในมหาวิทยาลัย จัดให้มีการอบรมเยาวชน บุคคลทั่วไป หรือ คนต่างชาติให้เข้าใจใน พระพุทธศาสนา (โรงเรียนสาธิตน้ำผึ้ง ในพระอุปถัมภ์, 2566)

สรุปได้ว่า อุบาสกและอุบาสิกา มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา โดยมีหน้าที่ในการฟังธรรม รักษาศีล และปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจในพระธรรมและการนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง โดยคุณสมบัติหลักของอุบาสกและอุบาสิกา ได้แก่ ศรัทธาในพระรัตนตรัย การรักษาศีล 5 ความรู้ความเข้าใจในพระ

ธรรม ความมีเมตตากรุณา และการปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการสนับสนุนพระสงฆ์ บำเพ็ญบุญ และเผยแผ่ธรรมะ ซึ่งทั้งหมดนี้ทำให้อุบาสกและอุบาสิกาเป็นส่วนสำคัญในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาและส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองในสังคม หลักอุบาสิกธรรม 7 ประการถือเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับอุบาสกอุบาสิกาในการรักษาคุณธรรมและสนับสนุนพระพุทธศาสนาอย่างเต็มที่ ได้แก่ การเยื่อมเยื่อนพระภิกษุ การฟังธรรม ศึกษาอริสัจ มีความเลื่อมใสในพระสงฆ์ ไม่ฟังธรรมด้วยเจตนาร้าย ไม่แสวงหาทักษิณียภายนอกหลักคำสอน และกระทำความสนับสนุนพระศาสนาซึ่งจะนำไปสู่ความสุขและความเจริญในชีวิตและสังคม

หลักพุทธธรรมเพื่อการปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกา

บทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในยุคปัจจุบันยังต้องการการปรับตัวเพื่อให้สามารถปฏิบัติธรรมได้อย่างเหมาะสมกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ในสังคมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันและเทคโนโลยีสมัยใหม่ อุบาสกและอุบาสิกาจึงจำเป็นต้องใช้หลักธรรมต่าง ๆ ที่พระพุทธเจ้าได้สอนมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและแนวทางการดำเนินชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ศีล 5

ศีล 5 หรือที่เรียกว่า "ปัญจศีล" เป็นหลักการศีลธรรมพื้นฐานที่ชาวพุทธพึงปฏิบัติเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีงามและสงบสุข ศีล 5 ถือเป็นข้อปฏิบัติที่ช่วยควบคุมการกระทำทางกาย วาจา และใจ ให้บริสุทธิ์และไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทั้งนี้ ศีล 5 เป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาทางจิตใจและสร้างสรรค์สังคมที่สงบสุข ประกอบด้วยข้อห้าม 5 ประการ

1.ปาณาติปาตา เวรมณีการงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ซึ่งรวมถึงมนุษย์ สัตว์เดรัจฉาน และเด็กในครรภ์ โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าการกระทำนั้นเป็นการล่วงละเมิดศีลข้อ 1 หรือไม่ ได้แก่ การมีสัตว์ที่มีชีวิต รู้ว่าสัตว์มีชีวิต มีเจตนาที่จะฆ่า พยายามฆ่า และสัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น

2.อทินนาทานา เวรมณี การงดเว้นจากการขโมยทรัพย์ผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นการแย่งชิง การข่มขู่ การฉ้อโกง หรือการลักลอบขโมยทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมีเกณฑ์พิจารณาว่าการกระทำนั้นเป็นการล่วงละเมิดศีลข้อ 2 หรือไม่ ได้แก่ ของนั้นมีเจ้าของ รู้ว่าของนั้นมีเจ้าของ มีเจตนาที่จะลักพยายามลัก และได้มาด้วยความพยายามนั้น

3.กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี การงดเว้นจากการประพฤติดิฉันท์ในกาม ซึ่งหมายถึงการหลีกเลียงจากการมีเพศสัมพันธ์กับคู่ครองของผู้อื่น โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าการกระทำนั้นเป็นการล่วงละเมิดศีลข้อ 3 หรือไม่ ได้แก่ วัตถุที่พึงประพฤติดิฉันท์ จิตคิดจะเสพ พยายามเสพ และทำการเสพสำเร็จ

4.มุสาวาทา เวรมณี การงดเว้นจากการโกหก การหลอกลวง การอวดอ้างเกินจริง และการใช้มารยาเพื่อทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อ โดยมีเกณฑ์พิจารณาว่าการกระทำนั้นเป็นการล่วงละเมิดศีลข้อ 4 หรือไม่ ได้แก่ การพูดเรื่องที่จริง จิตคิดจะพูดให้ผิด พยายามพูด และผู้อื่นเข้าใจเนื้อความนั้น

5.สุราเมรมย์ฆาตกรรมพม่าท้าวสุริยาธรรมะ เวรมณีการงดเว้นจากการดื่มสุราเมรัยและสารเสพติดที่เป็น การกล่อมประสาท ซึ่งรวมถึงเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และยาเสพติดต่างๆ โดยมีเกณฑ์พิจารณาว่าการ กระทำนั้นเป็นการล่วงละเมิดศีลข้อ 5 หรือไม่ ได้แก่ การดื่มน้ำเมา จิตคิดจะดื่ม พยายามดื่ม และดื่ม ให้ล่วงล้ำคองลงไป

สรุปได้ว่า ศีล 5 หรือเบญจศีล เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับอุบาสกอุบาสิกาในการควบคุม ความประพฤติให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมและคุณธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การมีสติอยู่กับตนเองเสมอ โดย การระลึกถึงการกระทำและผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามศีลนั้นๆ ทำให้จิตใจบริสุทธิ์ ปราศจากสิ่ง มัวหมอง และเปี่ยมไปด้วยคุณงามความดี การปฏิบัติศีล 5 ยังส่งเสริมให้เกิดความเห็นอกเห็นใจต่อ เพื่อนมนุษย์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์และความสงบสุข ต่อสังคมโดยรวม (สุรพงษ์ ชัยนาม, 2561: 45-50)

สังคหวัตถุ 4

สังคหวัตถุ 4 คือธรรมยึดเหนี่ยวใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี การมีธรรมยึดเหนี่ยว ใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี

1 ทาน การแบ่งปัน อุบาสกอุบาสิกา ควรแบ่งปันลาภผลที่ได้มาหรือสะสมไว้ให้แก่สมาชิกใน ครอบครัวทุกคนอย่างถูกต้องและเป็นธรรม ควรช่วยเหลือเกื้อกูลสมาชิกทุกคนในครอบครัวด้วยการ ให้ทรัพย์ สิ่งของรวมทั้งการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่มีประโยชน์ให้ตามความเหมาะสม การให้ทานถือเป็นหลักปฏิบัติอย่างหนึ่งของพุทธศาสนิกชนและจากผลประโยชน์ของ การให้ทานที่ กล่าวมา ย่อมเอื้อประโยชน์ 3 ประการ ได้แก่

1.ประโยชน์ในปัจจุบัน ทิฐฐมมิกัตถะ เป็นประโยชน์ขั้นต้นที่ผู้ให้ทานจะพึงได้รับ เป็น ประโยชน์ที่คนทั่วไปมุ่งหมายกันในโลกนี้ เป็นต้นว่า ทรัพย์ ศิลปวิทยา ยศ ไฉตริและ ความสุข

2.ประโยชน์ในเบื้องหน้า (สัมปรายิกัตถะ) ทานในระดับนี้ อยู่ในระดับที่สูงกว่าระดับวัตถุหรือ ความสุขทางกาย คือ เป็นจุดหมายที่เน้นเรื่องจิตใจ เป็นการพัฒนาจิตใจเพื่อไปสู่ระดับที่สูงขึ้น เพราะ นอกจากทรัพย์สมบัติ ชื่อเสียงเกียรติยศในปัจจุบันนี้แล้ว จะเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อการเข้าถึง สุคติโลกสวรรค์อันเป็นสัมปรายภพ

3.ประโยชน์สูงสุด (ปรมาตถะ) เป็นประโยชน์ระดับสูงสุดที่สืบเนื่องมาจากระดับทั้งแจ้งแห่ง สภาพของสรรพสิ่งตามความเป็นจริง อยู่จบพรหมจรรย์ ไม่มีกิจต้องทำอีกต่อไปแล้ว

2 ปิยวาจา การพูดอย่างรักกัน อุบาสกอุบาสิกา ควรพูดด้วยถ้อยคำสุภาพ ไพเราะ ชวนฟัง ในการสนทนากับสมาชิกในครอบครัว อีกทั้ง ควรชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ชักจูงสิ่งที่ดีงาม ให้แก่สมาชิกในครอบครัว ตลอดจนสร้างความเข้าใจที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดย การพูดให้กำลังใจ พูดให้เกิดความสบายใจและเกิดไมตรีที่ดีต่อกัน ขณะเดียวกันผู้ปวดติดยังก็ควร เป็นผู้ฟังที่ดีในระหว่างสนทนากับสมาชิกในครอบครัวด้วย สัมมาวาจาที่เป็นความดี เพื่อเครื่องนำ

ทางการประพฤติปฏิบัติไปสู่ความหลุดพ้นจากทุกข์หรือกิเลสทั้งปวง การประกอบสัมมาวาจา ก็คือการกระทำความดี การมีปียวาจาต่อกันเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นสุข

3 อุตถจริยา การทำประโยชน์แก่เขา อุบาสกอุบาสิกา ควรชวนช่วยช่วยเหลือแบ่งเบาภาระกิจต่าง ๆ ของสมาชิกในครอบครัวเท่าที่จะทำได้ เช่น ช่วยแบ่งเบาภาระงานบ้านที่ไม่หนักหรือซับซ้อนช่วยรับผิดชอบค่าใช้จ่ายบางส่วนของครอบครัวช่วยฝึกฝนอบรมจริยธรรมให้สมาชิก ผู้เยาว์วัยในครอบครัวช่วยดูแลต้นไม้ สัตว์เลี้ยง และช่วยรับโทรศัพท์ให้สมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

4 สมานัตตตา การเอาตัวเข้าสมาน อุบาสกอุบาสิกา ควรปรับตัวให้เข้ากับสมาชิกทุกคนในครอบครัวได้ดี ไม่ปล่อยให้มีความขัดแย้งระหว่างวัย ให้ความร่วมมือกับผู้อื่นได้ เคารพในบทบาทหน้าที่ของกันและกัน ไม่เอาเปรียบ ไม่เรียกร้องความสนใจความเห็นใจจากสมาชิกในครอบครัวจนเกินความพอดีพองาม อุบาสกอุบาสิกา ควรร่วมสุข ร่วมทุกข์ และร่วมกันแก้ไขปัญหาลุบลประคองต่าง ๆ ของสมาชิกในครอบครัวโดยไม่ย่อท้อ เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวรวมทั้งอุบาสกอุบาสิกา ควรวางตัวเสมอต้นเสมอปลายปฏิบัติตัวสม่ำเสมอ และให้ความเสมอภาคในครอบครัว (พระไตรปิฎกภาษาไทย, เล่มที่ 22 ข้อที่ 44 หน้าที่ 71, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

พรหมวิหาร 4

พรหมวิหาร 4 การมีธรรมประจำใจ 4 ประการของผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่ประกอบด้วย

1 เมตตา การมีความรักอย่างไม่มีเงื่อนไขมอบให้เพื่อนมนุษย์ อุบาสกอุบาสิกา ควรมีความปรารถนาดี การมองกันในด้านดี ความเห็นใจ ความห่วงใย และการมีไมตรี มอบให้แก่สมาชิก ทุกคนในครอบครัวอยู่เสมอ เพราะการมีความรักอย่างไม่มีเงื่อนไขเป็นรากฐานก่อให้เกิดความปรองดองและความผูกพันอย่างแน่นแฟ้นระหว่างผู้เกี่ยวข้องด้วยสมาชิกในครอบครัว นอกจากนั้นอุบาสกอุบาสิกา ควรมีความเต็มใจช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัวทำภารกิจต่าง ๆ ตามอัธยาศัย และตามบทบาทหน้าที่ทางสังคมของตน เพื่อสนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวได้ประโยชน์ และมีความสุข ความสบาย ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค กล่าวไว้ว่า เมตตา มีอันเป็นไปโดยอาการประพฤติดีสิ่งที่เป็น ประโยชน์แก่สัตว์ทั้งหลาย เป็นลักษณะมีอันน้อมนำเข้ามาซึ่งสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สัตว์ทั้งหลาย เป็นกิจ มีอันกำจัดซึ่งความอาฆาตเป็นผลปรากฏ มีอันได้เห็นภาวะที่น่าเจริญใจของสัตว์ทั้งหลายเป็นบรรทัดฐาน มีความสงบแห่งพยาบาลเป็นสมบัติ มีการเกิดความห่วงใยด้วยต้นเหตุเป็นความวิบัติของเมตตา (สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). 2541: 160)

2 กรุณา การมีความสงสาร อุบาสกอุบาสิกา ควรพยายามช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัวทุกคนให้ผ่านพ้นจากความทุกข์ยาก เดือดร้อน ผู้เกี่ยวข้องควรดูแลเอาใจใส่สมาชิกในครอบครัวที่มีประสบการณน้อยหรือด้อยโอกาส ซึ่งจะช่วยเหลือผ่อนปรน หรือหลีกเลี่ยงความยากลำบากที่สมาชิกในครอบครัวเผชิญอยู่ อีกทั้งยังช่วยสร้างเสริมความมั่นคงทางจิตใจ และสร้างภูมิคุ้มกันที่สามารถใช้

รักษาตัวรอดได้ต่อไปในอนาคต หากสมาชิกในครอบครัวผู้ใดทำผิดพลาด ผู้ป่วยติดเตียงก็ควรให้อภัย และให้ออกาสแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น

3. มุทิตา การมีความเบิกบานพลอยยินดี อุบาสกอุบาสิกา ควรประดับประดาจิตใจให้เข้มแข็งเบิกบาน ถ้ามีสมาชิกในครอบครัวพบความก้าวหน้าทางการศึกษา หรือมีความสำเร็จจากการประกอบสัมมาชีพ หรือมีครอบครัวที่มั่นคง มุทิตาเปรียบเหมือนมารดาบิดา ผู้มองดูบุตรน้อยคนเดียวของตน มีความชื่นชมและพูด ว่า “สาธุ” ฉันทา เมื่อเป็นเช่นนี้ ความสงบนิ่งแห่งจิตในมุทิตานี้ เรียกว่าปัจจุภูฐาน ความชื่นชม เป็นลักษณะ ความไม่หวาดกลัวเป็นรส ความสิ้นไปแห่งความไม่ชอบ เป็น ปทัฏฐานของมุทิตา (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2551: 181) ดังนั้น มุทิตาพรหมวิหาร คือ ความชื่นชม ไม่ริษยา ในความสำเร็จของผู้อื่น ทั้งจะต้อง เป็นผู้มีน้ำใจให้กับผู้ร่วมงานโดยไม่หวังสิ่งใด ทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่อิจฉาอันเป็นลักษณะของมุทิตาอย่างแท้จริง

4. อุเบกขา การมีใจเป็นกลาง อุบาสกอุบาสิกา ควรพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงและปราศจากอคติ แล้วปฏิบัติไปตามหลักการและเหตุผลที่ถูกต้องเที่ยงธรรม โดยไม่หวั่นไหว อุเบกขา มีอันเป็นไปโดยอาการเป็นกลาง ๆ ในสัตว์ทั้งหลายเป็นลักษณะ มีอันเห็นภาวะ ที่สม่าเสมอกันในสัตว์ทั้งหลายเป็นกิจ อันสงบความเสียใจและความดีใจเป็นผลปรากฏ มีอันพิจารณาเห็นภาวะที่สัตว์ทั้งหลายเป็นผู้มีกรรมเป็นของแห่งตนเป็นบรรทัดฐาน ซึ่งมีอาการเป็นอย่างนี้ว่า สัตว์ทั้งหลายเป็นผู้มีกรรมเป็นของแห่งตน สัตว์เหล่านั้นจักได้ประสบความสุขก็ดี จักพ้นจากทุกข์ก็ดี จักเสื่อมจากสมบัติก็ดี จักเสื่อมจากสมบัติที่ตนมีอยู่แล้วก็ดี เพราะความชอบใจของใครเล่า (นอกจากกรรมเท่านั้น) มีการสงบแห่งความเสียใจและความดีใจเป็นสมบัติ มีอันเกิดความเพิกเฉยเพราะความไม่รู้อันอาศัยถามคุณเป็นวิบัติของอุเบกขานี้ (สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). 2541: 160)

บทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันต้องอาศัยการปรับตัวให้เหมาะสมกับบริบทของสังคม โดยการยึดมั่นในหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าสอนไว้ การประพฤติปฏิบัติตาม หลักศีล 5 สังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4 จะช่วยให้อุบาสกและอุบาสิกาสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับคนรุ่นใหม่ และมีบทบาทในการสร้างสังคมที่มีความสุขและมั่นคงต่อไป

วิเคราะห์บทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

ในพระพุทธศาสนา อุบาสกและอุบาสิกามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมการดำรงอยู่ของพระศาสนา ทั้งในด้านการปฏิบัติธรรม การสนับสนุนพระสงฆ์ และการเผยแผ่ธรรมะสู่สังคมวงกว้าง

การสนับสนุนและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา

การสนับสนุนและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา โดยการให้ทาน การอุปถัมภ์พระสงฆ์ และการสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนา

1 การเข้าวัดและการพบปะกัลยาณมิตร การเข้าวัดเป็นการปฏิบัติที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้พบปะกับพระภิกษุผู้ทรงศีลและผู้สนใจในการปฏิบัติธรรม ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์กับกัลยาณมิตรเหล่านี้

ช่วยส่งเสริมการเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรม อย่างไรก็ตาม ในยุคปัจจุบัน วัดบางแห่งได้เปลี่ยนแปลงบทบาทจากสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจไปเป็นสถานที่ท่องเที่ยวหรือแหล่งค้าขายวัตถุมงคล ซึ่งส่งผลให้การเข้าถึงศาสนสถานในยุคนี้มีความยากลำบากกว่ายุคก่อน การเข้าวัดเพื่อปฏิบัติศาสนกิจยังเป็นโอกาสที่ดีในการรักษาประเพณีอันดีงาม และเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน การพบปะกับพระสงฆ์ผู้ทรงศีลเพื่อสนทนาธรรมหรือสอบถามถึงสารทุกข์สุขดิบของพระภิกษุสามเณรก็เป็นการเสริมสร้างความเป็นชาวพุทธที่ดี ซึ่งจะส่งผลให้ศาสนาเข้มแข็งขึ้น เมื่อศาสนาเข้มแข็ง สมาชิกในชุมชนก็จะเข้มแข็งตามไปด้วย

2 การฟังธรรม การฟังธรรมเป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้รับรู้และเข้าใจในหลักธรรมที่ยังไม่เคยรู้มาก่อน หรือเสริมความเข้าใจในหลักธรรมที่รู้แล้วให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การหาบุคคลที่จะบรรยายธรรมได้อย่างถูกต้องและให้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตนั้นหายากมากในปัจจุบัน พระภิกษุผู้ทรงธรรมบางรูปได้เปลี่ยนบทบาทไปเป็นผู้ที่เน้นการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างในการเผยแผ่ธรรมะที่แท้จริง การฟังธรรมอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้ชาวพุทธมีความรู้รอบด้านและสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ การฟังธรรมในยุคปัจจุบันสามารถทำได้หลายช่องทาง ทั้งการไปฟังที่วัด การติดตามฟังจากสถานีวิทยุหรือโทรทัศน์ หรือการฟังจากสื่อดิจิทัลต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นการเจริญรอยตามเส้นทางของพระพุทธเจ้าในยุคเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม

3 การรักษาศีลให้บริสุทธิ์ การรักษาศีลเป็นการปฏิบัติที่ช่วยพัฒนาจิตใจให้บริสุทธิ์และไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทั้งทางกาย วาจา และใจ การรักษาศีลในยุคโลกาภิวัตน์เป็นเรื่องที่ท้าทาย เนื่องจากความเครียดจากการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันส่งผลให้ศีลธรรมประจำใจลดลง การมีความอดทนต่อสิ่งที่เกิดขึ้นและการเปิดใจยอมรับความคิดใหม่ ๆ เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถรักษาศีลได้อย่างต่อเนื่อง การศึกษาหาความรู้ในเรื่องข้อวัตรปฏิบัติก็เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติธรรมมีความสุขและเจริญยิ่งขึ้น เช่น การติดตามข่าวสารบ้านเมือง การอ่านหนังสือธรรมะหรือหนังสือทั่วไป การปฏิบัติตามหลักศีลอย่างเคร่งครัดจะช่วยให้ชาวพุทธสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

4 การเลื่อมใสในพระภิกษุสงฆ์ อุบาสกอุบาสิกาควรมีความเลื่อมใสในพระภิกษุสงฆ์ทุกท่านอย่างเท่าเทียมกัน การแยกแยะระหว่างพระภิกษุผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบกับพระภิกษุที่ยังไม่สามารถปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดได้เป็นสิ่งที่สำคัญ การให้อุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์อย่างเสมอกันโดยไม่แบ่งชั้นวรรณะหรือยึดถือตามยศถาบรรดาศักดิ์ จะช่วยส่งเสริมความสามัคคีในหมู่สงฆ์และรักษาพระพุทธศาสนาให้อยู่รอดต่อไป

5 การตั้งใจเป็นกุศลในขณะฟังธรรม อุบาสกอุบาสิกาที่ดีควรฟังธรรมด้วยจิตใจที่เปิดรับและปราศจากอคติ การฟังธรรมอย่างตั้งใจจะช่วยให้จิตใจเป็นสุขและก่อให้เกิดกุศลอย่างแท้จริง ไม่ควรฟังธรรมโดยมองหาข้อผิดพลาดหรือวิพากษ์วิจารณ์พระภิกษุที่บรรยาย เพราะนอกจากจะทำให้จิตเศร้าหมองแล้ว ยังทำให้ไม่สามารถเก็บเกี่ยวคุณค่าของพุทธธรรมได้อย่างเต็มที่ การฟังธรรมด้วยความ

เคารพจะช่วยให้ผู้ฟังสามารถได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติธรรมและมีความสุขจากการเรียนรู้พระธรรมวินัย

6 การทำบุญกุศลตามหลักและวิธีการของพระพุทธศาสนา การทำบุญกุศลตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นวิธีการสร้างกุศลจิตที่มีผลดีทั้งทางกาย วาจา และใจ การปฏิบัติตามบุญกิริยาวัตถุ 10 เช่น การให้ทาน การรักษาศีล การภาวนา และการแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน จะช่วยเสริมสร้างความดีงามในชีวิต การทำบุญที่แท้จริงควรปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ไม่ควรเบี่ยงเบนไปสู่การแสวงหาสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือวัตถุมงคลที่นอกเหนือจากหลักคำสอน การทำบุญอย่างบริสุทธิ์ใจตามหลักพระพุทธศาสนาจะช่วยให้ชีวิตมีความสุขและเจริญรุ่งเรือง

7 การทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาในทุกด้าน การทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่ของชาวพุทธทุกคน ไม่ว่าจะเป็นการเผยแผ่ธรรมะ การสนับสนุนการศึกษาธรรมะ หรือการอุปถัมภ์บำรุงวัดวาอาราม การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเผยแผ่พระธรรมคำสอนจะช่วยให้พระพุทธศาสนาเข้าถึงผู้คนได้มากขึ้น และช่วยเสริมสร้างจิตวิญญาณอันดีงาม การทำหน้าที่ในการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้แข็งแกร่งและยั่งยืนในยุค 4.0 ถือเป็นการแสดงออกถึงความเอาใจใส่ในการสืบสานพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง (สุรพงษ์ ชัยนาม, 2561: 45-46)

การทะนุบำรุงและสนับสนุนการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา

อุบาสกและอุบาสิกาเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการทะนุบำรุงและสนับสนุนการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปฏิบัติศาสนกิจของวัดและพระสงฆ์ การสนับสนุนนี้สามารถแยกออกเป็นหลายมิติที่สำคัญ ดังนี้

1 การอุปถัมภ์และสนับสนุนวัดอุบาสกอุบาสิกาทำหน้าที่ในการดูแลและสนับสนุนวัดวาอาราม ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและสังคมของชุมชน การสนับสนุนนี้รวมถึงการบริจาคทรัพย์สินเพื่อการก่อสร้าง บูรณปฏิสังขรณ์ และการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคสำหรับวัด นอกจากนี้ การเข้าวัดเพื่อปฏิบัติศาสนกิจอย่างสม่ำเสมอเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชนและวัด ทำให้วัดสามารถเป็นสถานที่ที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่ธรรมะและการฝึกอบรมด้านศีลธรรม

2 การสนับสนุนพระสงฆ์ในกิจกรรมทางศาสนา พระสงฆ์เป็นผู้สืบทอดและเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้า การที่อุบาสกอุบาสิกาให้การสนับสนุนพระสงฆ์ด้วยการถวายปัจจัยสี่ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย เป็นการช่วยให้พระสงฆ์สามารถปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาต่างๆ เช่น การทำบุญตักบาตร การเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา และการฟังธรรมเทศนา ยังเป็นการเสริมสร้างคุณธรรมในจิตใจของอุบาสกอุบาสิกาเอง และทำให้พระพุทธศาสนาเข้มแข็งยิ่งขึ้น

3 การส่งเสริมการศึกษาและการเผยแผ่ธรรมะอุบาสกอุบาสิกาที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาพระธรรมและการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้า การสนับสนุนนี้รวมถึงการจัดหาและสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา การจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในชุมชน และการเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อต่างๆ เช่น หนังสือธรรมะ วิทยุ โทรทัศน์ และสื่อดิจิทัล

4 การรักษาและเผยแผ่ประเพณีทางศาสนา อุบาสกอุบาสิกาที่มีบทบาทในการรักษาและสืบสานประเพณีทางศาสนาที่สืบทอดกันมา เช่น การเข้าร่วมและจัดงานประเพณีทางศาสนาต่างๆ การฟื้นฟูประเพณีที่มีความสำคัญต่อชุมชน และการสร้างความเข้าใจในคุณค่าของประเพณีเหล่านี้แก่เยาวชนรุ่นใหม่

โดยสรุป อุบาสกอุบาสิกาที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนวัดและพระสงฆ์ในการปฏิบัติศาสนกิจ ซึ่งการสนับสนุนดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมคุณธรรมและความเป็นอยู่ที่ดีในสังคมโดยรวม

การทะนุบำรุงและปกป้องพระพุทธศาสนา

อุบาสกและอุบาสิกาที่มีบทบาทในการทะนุบำรุงและปกป้องพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการศึกษาพระธรรมวินัย การสร้างและบำรุงรักษาศาสนสถาน รวมถึงการปกป้องพระพุทธศาสนาจากภัยคุกคามต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนายังคงความมั่นคงและสืบทอดต่อไปได้สรุปได้ดังนี้

1 การสนับสนุนวัดและพระสงฆ์ อุบาสกและอุบาสิกาที่มีบทบาทในการอุปถัมภ์วัดและพระสงฆ์ โดยการบริจาคทรัพย์สิ่งของที่เป็นในการดำรงชีวิตของพระสงฆ์ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่พักพิง ซึ่งการสนับสนุนนี้ไม่เพียงแต่เป็นการช่วยเหลือพระสงฆ์ในการปฏิบัติศาสนกิจ แต่ยังเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวต่อไป

2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา อุบาสกและอุบาสิกาที่มีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร การฟังธรรม การบำเพ็ญศีล เป็นต้น การเข้าร่วมปฏิบัติธรรมในวัด กิจกรรมเหล่านี้ช่วยสร้างความผูกพันและเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา

3 การเผยแผ่พระพุทธศาสนา อุบาสกและอุบาสิกาที่มีบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่บุคคลในชุมชนและสังคมในวงกว้าง ผ่านการให้การศึกษา การจัดกิจกรรมธรรมทาน และการส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า การเผยแผ่ธรรมนี้ช่วยให้พระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับและคงอยู่ในสังคมต่อไป

บทบาทเป็นกัลยาณมิตร

อุบาสกและอุบาสิกาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในพระพุทธศาสนา ไม่เพียงแค่นิฐานะของผู้ที่สนับสนุนและทะนุบำรุงศาสนา แต่ยังมีบทบาทเป็นกัลยาณมิตรที่สำคัญในสังคมและชุมชน การเป็นกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนาหมายถึงการเป็นเพื่อนที่ดี ที่ช่วยเหลือและส่งเสริมกันในการดำรงชีวิตตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า บทบาทนี้สามารถสรุปได้ดังนี้

1 การแนะนำและชักชวนสู่การปฏิบัติธรรม อุบาสกอุบาสิกาที่เป็นกัลยาณมิตรจะช่วยแนะนำและชักชวนเพื่อน พี่น้อง หรือบุคคลในชุมชนให้เข้ามาปฏิบัติธรรม เช่น การฟังธรรม การนั่งสมาธิ หรือการรักษาศีล การแนะนำในสิ่งที่ดีงามและมีคุณธรรมจะช่วยให้ผู้อื่นได้เข้าถึงหลักธรรมและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

2 การให้คำปรึกษาและแนะนำทางด้านศีลธรรม: กัลยาณมิตรที่ดีจะให้คำปรึกษาและแนะนำในเรื่องศีลธรรมและการดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง อุบาสกอุบาสิกาที่มีความรู้ความเข้าใจในธรรมะจะสามารถเป็นที่พึ่งและที่ปรึกษาในเวลาที่มีผู้อื่นประสบปัญหาหรือกำลังหาหนทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามธรรม

3 การสร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติธรรม อุบาสกอุบาสิกาสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติธรรมและการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า การเป็นกัลยาณมิตรนั้นหมายถึงการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นเห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของการปฏิบัติธรรม ซึ่งสามารถนำไปสู่การเจริญเติบโตทางจิตใจและความสุขในชีวิต

4 การร่วมกิจกรรมทางศาสนาและสังคม กัลยาณมิตรที่ดีจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาและสังคมอย่างสม่ำเสมอ อุบาสกอุบาสิกาที่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาต่างๆ เช่น การทำบุญ การร่วมพิธีกรรมทางศาสนา และการเข้าวัดเพื่อฟังธรรม เป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการสนับสนุนซึ่งกันและกันในหมู่ชาวพุทธ

5 การช่วยเหลือและเกื้อกูลกันในด้านจิตใจ อุบาสกอุบาสิกาที่เป็นกัลยาณมิตรจะมีความเมตตาและกรุณาต่อผู้อื่น พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือในยามที่ผู้อื่นต้องการ โดยเฉพาะในเรื่องของการสนับสนุนทางด้านจิตใจ เช่น การให้กำลังใจ การฟื้นฟูจิตใจในยามที่ประสบปัญหาหรือความทุกข์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการดำเนินชีวิตที่ดีตามหลักพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า การเป็นกัลยาณมิตรของอุบาสกและอุบาสิกาในพระพุทธศาสนานั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนและส่งเสริมการปฏิบัติธรรม การดำรงตนเป็นกัลยาณมิตรไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงให้กับพระพุทธศาสนา แต่ยังเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีความสงบสุขและความเจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน

บทสรุป

อุบาสกและอุบาสิกา มีบทบาทสำคัญในพระพุทธศาสนา ในฐานะส่วนหนึ่งของพุทธบริษัท 4 ซึ่งประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา การปฏิบัติธรรมของพวกเขามีความสำคัญทั้งในด้านการพัฒนาตนเองและการรักษาความมั่นคงของศาสนาและสังคม โดยบทบาทนี้ได้ปรับเปลี่ยนไปตามสภาพสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความเร่งรีบและความซับซ้อน การศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมในยุคปัจจุบันจึงมีความสำคัญเพื่อให้การดำเนินชีวิตยังคงสอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธเจ้า

อุบาสก หมายถึง ชายที่มีศรัทธาและปฎิญาณตนเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา โดยรักษาศีล 5 และปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า อุบาสิกา หมายถึง หญิงที่นับถือพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับอุบาสก โดยรักษาศีล 5 และพัฒนาจิตใจตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า อุบาสกและอุบาสิกาจึงมีบทบาทในการปฏิบัติธรรมและส่งเสริมคุณธรรมในชีวิตประจำวัน คุณสมบัติของอุบาสกอุบาสิกา อุบาสกอุบาสิกาควรมีศรัทธาในพระรัตนตรัย รักษาศีล 5 อย่างเคร่งครัด และมีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมคำสอน นอกจากนี้ ยังต้องมีความเมตตากรุณา และปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ รวมถึง

สนับสนุนพระสงฆ์และเผยแผ่ธรรมะในสังคม คุณสมบัติที่สำคัญเหล่านี้ช่วยส่งเสริมให้อุบาสกอุบาสิกาเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนา

หลักธรรมที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกาการปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกาประกอบด้วยการศึกษาศีล 5 ที่ควบคุมการกระทำทางกาย วาจา และใจ นอกจากนี้ยังมีสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ การให้ทาน การมีปียวาจา การทำประโยชน์แก่ผู้อื่น และการวางตนให้เสมอต้นเสมอปลาย รวมถึงพรหมวิหาร 4 ที่ช่วยพัฒนาจิตใจให้มีความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตที่ช่วยส่งเสริมความสงบสุขในสังคม

อุบาสกและอุบาสิกามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา การเข้าวัด ฟังธรรม และรักษาศีลอย่างเคร่งครัด ช่วยเสริมสร้างศรัทธาในพระรัตนตรัย นอกจากนี้ การอุปถัมภ์พระสงฆ์และการทำบุญอย่างสม่ำเสมอช่วยเสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับสังคมโดยรวม การเผยแผ่ธรรมะผ่านช่องทางต่างๆ เช่น หนังสือ วิทยู และสื่อดิจิทัล ทำให้อุบาสกอุบาสิกามีส่วนในการเผยแผ่พระธรรมคำสอนสู่สังคม นอกจากนี้ การเป็นกัลยาณมิตรเป็นบทบาทสำคัญของอุบาสกอุบาสิกา การชักชวนสู่การปฏิบัติธรรม การให้คำปรึกษา และการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่น นอกจากนี้ยังรวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาและสังคม พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือในด้านจิตใจแก่ผู้ที่ต้องการ ความเมตตาและความกรุณาเป็นหัวใจสำคัญของการเป็นกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2549). หลักพุทธธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต) และคณะ. (2551). วิมุตติมรรค. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). (2541). คัมภีร์วิสุทธิมรรค, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน.
- สุรพงษ์ ชัยนาม. (2561). การปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกา: หลักการและการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรงเรียนสายน้ำผึ้ง ในพระอุปถัมภ์. (2566). หน้าที่ชาวพุทธ: อุบาสกธรรม 7.[ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล <http://210.86.210.116/chalengsak/units/unit1/chapter6l>. (สืบค้นเมื่อ 27 สิงหาคม 2